

U 25/2025 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle kansainvälisen Ukraina-vaadekomission perustamista koskevan sopimuksen neuvottelemisesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle muistio kansainvälisen Ukraina-vaadekomission perustamista koskevan sopimuksen neuvottelemisesta.

Helsingissä 18.6.2025

Ulkoministeri Elina Valtonen

apulaisosastopäällikkö Markku Lampinen

**KANSAINVÄLISEN UKRAINA-VAADEKOMISSION PERUSTAMISTA KOSKEVAN
SOPIMUKSEN NEUVOTTELEMINEN****1 Tausta**

YK:n yleiskokous hyväksyi 14.11.2022 päätöslauselman “Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine” (A/RES/ES-11/5), jossa todetaan, että Venäjä on saatettava vastuuseen kansainvälisen oikeuden loukkauksistaan Ukrainassa ja Ukrainaa vastaan, ml. YK:n peruskirjan kieltämä voimankäyttö. Päätöslauselmassa tunnustetaan tarve perustaa yhteistyössä Ukrainan kanssa kansainvälinen korvausmekanismi Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamien vahinkojen ja korvausvaatimusten käsittelyyn.

Euroopan neuvoston (EN) ministerikomitea hyväksyi 12.5.2023 päätöslauselman CM/Res(2023)3, jolla perustettiin laajennettu osittaissopimus Ukrainan vahinkorekisteristä (Resolution establishing the Enlarged Partial Agreement on the Register of Damage Caused by the Aggression of the Russian Federation against Ukraine). Suomi on vahinkorekisterin perustajajäsen ja osapuoli. Euroopan unioni (EU) liittyi rekisteriin 11.5.2023 liitännäisjäsenenä ja muutti statuksensa vahinkorekisterin varsinaiseksi osapuoleksi 22.7.2024.

Haagissa 2.4.2024 järjestetyssä ministerikonferenssissa, jonka myötä vahinkorekisteristä tuli operatiivinen, sovittiin järjestettävän tapaaminen vaadekomission perustamisasiakirjasta keskustelemiseksi. Alankomaat ilmaisi valmiutensa toimia perustettavan mekanismin isäntämaana.

Ukraina, Alankomaat ja Ukrainan vahinkorekisteri järjestivät heinä-, syys- ja marraskuussa 2024 sekä tammikuussa 2025 vaadekomission perustamiseen liittyviä valmistelukokouksia, joihin kutsuttiin kaikki 94 em. YK-päätöslauselman puolesta äänestänyttä valtiota. Valmistelukokouksiin osallistui runsaat 50 valtiota, ml. Suomi, sekä EN:n ja EU:n edustajat (komissio ja ulkosuhdehallinto).

Ukrainan presidentin kanslia ja Ukrainan ulkoministeriö sekä Alankomaiden ulkoministeriö lähettivät 20.2.2025 em. 94 valtiolle kutsun osallistua hallitustenvälisiin neuvotteluihin kansainvälisestä sopimuksesta Ukrainan vaadekomission perustamiseksi.

Euroopan unionin neuvosto antoi 17.3.2025 luvan komissiolle osallistua unionin puolesta ko. neuvotteluihin (neuvoston päätös (EU) 2025/702).

Hallitustenvälisen neuvottelukomitean ensimmäinen kokous järjestettiin 24-26.3.2025 ja toinen kokous 12-15.5.2025. Seuraavat neuvottelukierrokset on suunniteltu järjestettäväksi 14-18.7.2025 ja syyskuussa 2025. Diplomaattikonferenssi sopimuksen hyväksymiseksi on tavoitteena järjestää joulukuussa 2025.

2 Sopimuksen tavoite

Kansainvälisen korvausmekanismin on tarkoitus koostua kolmesta osasta: ensimmäinen osa on

hyökkäyssodan aiheuttamia vahinkoja koskevia vaateita tallettava Ukrainan vahinkorekisteri, toinen olisi korvausvaateita arvioiva ja niistä päättävä kansainvälinen Ukrainan vaadekomissio ja kolmas osa olisi rahasto, josta korvaukset maksetaan.

Neuvoteltavalla sopimuksella on tarkoitus perustaa kansainvälinen Ukrainan vaadekomissio. Vaadekomission perustamisen myötä EN:n yhteydessä toimiva Ukrainan vahinkorekisteri ja sen toiminnot sulautetaan vaadekomissioon.

3 Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Sopimusluonnos sisältää noin 35 artiklaa. Se muodostuu johdannosta ja kahdeksasta osasta, joista I osa käsittelee määritelmiä, II osa vaadekomission perustamista, mandaattia ja toimintoja, III osa oikeudellista asemaa, kotipaikkamääräyksiä ja diplomaattisia erioikeuksia ja vapauksia, IV osa organisatorista rakennetta, V osa vaateiden käsittelyprosessia, VI osa vaadekomission työn rahoittamista, VII osa Ukrainan vahinkorekisterin työn siirtämistä osaksi vaadekomissiota ja VIII osa loppumääräyksiä.

Sopimusluonnoksessa on vielä avoinna olevia kohtia, joita on pääpiirteittäin käsitelty kunkin osion alla.

Keskeinen avoin kysymys on se, perustetaanko vaadekomissio Euroopan neuvoston yhteyteen ns. EN:n avoimella sopimuksella vai erillisellä valtiosopimuksella. Neuvotteluissa ei vielä ole päästy yhteisymmärrykseen tästä, joten sopimusluonnostekstissä on useilta osin muotoiluja molemman vaihtoehdon mukaisesti.

Johdannossa olisi viittaukset relevantteihin YK:n yleiskokouksen päätöslauselmiin, Ukrainan vahinkorekisterin perustamista koskevaan EN:n ministerikomitean päätöslauselmaan ja Ukrainan vahinkorekisteriä koskevaan perussääntöön. Johdanto sisältäisi myös kappaleen, jossa todetaan, että vaikka kyseessä oleva sopimus koskee Venäjän federaation kansainvälisiä oikeudenvastaisia tekoja Ukrainassa tai Ukrainaa vastaan 24.2.2022 tai tämän päivän jälkeen, tämä ei vapauta Venäjän federaatiota sen vastuusta kansainvälisistä oikeudenvastaisista teoistaan Ukrainassa tai Ukrainaa vastaan 27.2.2014 tai sen jälkeen, ja tämä ei poissulje sitä mahdollisuutta, että myöhemmin sopimukseen tehdään muutos, jolla sallitaan sen ajallisen rajauksen laajentaminen ajankohtaan 27.2.2014 saakka.

I osassa määrittäisiin sopimuksessa käytettävistä määritelmistä.

II osassa määrittäisiin vaadekomission mandaatista ja toiminnoista. Vaadekomissio olisi hallinnollinen elin, joka päättää korvausvaatimuksista, jotka perustuvat vahinkoihin, menetyksiin tai vammoihin, jotka ovat aiheutuneet Ukrainan kansainvälisesti tunnustettujen rajojen sisällä, ml. maa-alue, avaruus, sisäiset vedet ja aluemerit, tai Ukrainan talousvyöhykkeellä ja mannerjalustalla, tai Ukrainan toimivallan alaisuudessa olevalle lentoalukselle tai alukselle. Korvausvaatimuksia voivat esittää em. vahinkoa, menetyksiä tai vammoja kärsineet luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt, Ukrainan valtio, sen alue- ja paikallisviranomaiset sekä valtion omistamat tai määräysvallassa olevat yritykset, jos vahinko, menetykset tai vammat johtuvat Venäjän federaation Ukrainassa tai Ukrainaa vastaan toteuttamista kansainvälisen oikeuden vastaisista teoista, mukaan lukien sen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan vastainen hyökkäys sekä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön loukkaukset.

Vaadekomission mandaattina olisi arvioida sille toimitetut vaateet ja päättää niistä, ml. määrittää kussakin tapauksessa maksettavan korvauksen määrä. Tätä varten vaadekomission

tehtävänä olisi käsitellä kaikki hallinnolliset, taloudelliset, menettelylliset, faktuaaliset, oikeudelliset ja politiikkaan liittyvät seikat, jotta se voi päättää vaateista ja määrittää kussakin tapauksessa maksettavan korvauksen määrän.

III osassa määrättäisiin, että vaadekomission kotipaikka on Haagissa, Alankomaissa, ja sillä on toimisto Ukrainassa vaadekomission työn fasilitoimiseksi. III osassa määrättäisiin myös vaadekomission mahdollisesta kansainvälisestä oikeushenkilöllisyydestä, mutta neuvotteluissa ei vielä ole yhteisymmärrystä tätä koskevista määräyksistä. Vaadekomissiolla, ml. sen Ukrainan-toimistolla, olisi kunkin osapuolivaltion alueella sellaiset diplomaattiset erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeellisia komission toimien ja mandaatin toteuttamiseksi.

IV osassa määrättäisiin vaadekomission kolmiportaisesta hallintorakenteesta. Ylimpänä olisi kaikista osapuolivaltioista koostuva osapuolikokous, jolla olisi mm. yleinen vastuu vaadekomission mandaatista ja joka valvoisi vaadekomission elinten toimintaa. Osapuolikokous myös mm. hyväksyisi vaadekomission työtä sääntelevät säännöt, vaadekomission tilintarkastuskertomuksen, vaadekomission vuosibudjetin ja kunkin osapuolivaltion vuosittaiset rahoitusosuudet. Osapuolikokous myös perustaisi alaisuuteensa taloudellisen komitean. Osapuolikokous tekisi päätöksensä pääsääntöisesti 2/3 määräenemmistöllä ja se päättäisi menettelyllisistä asioista annettujen äänen enemmistöllä.

Osapuolikokouksen alla olisi hallintoneuvosto, joka koostuisi vielä neuvottelun kohteena olevasta määrästä osapuolivaltioiden edustajia. Hallintoneuvosto pyrkisi tekemään päätöksensä konsensuksella, mutta ellei se olisi mahdollista, hallintoneuvosto tekisi pääsääntöisesti päätöksensä 2/3 enemmistöllä annetuista äänistä. Menettelyllisistä asioista päätökset tehtäisiin annettujen äänen enemmistöllä. Hallintoneuvoston jäsenet valittaisiin kolmeksi vuodeksi ja jäsenten kaudet sovitettaisiin siten, että kaikki jäsenet eivät vaihdu samaan aikaan ja hallintoneuvoston työn jatkuvuus taataan. Hallintoneuvosto päättäisi vaadekomission työtä sääntelevistä säännöistä, jotka osapuolikokous hyväksyisi. Näihin sääntöihin kuuluisi mm. säännöt ja menettelyt vaateiden jättämiseksi, niiden käsittelemiseksi ja niistä päättämiseksi, säännöt vahingon, menetyksen ja vamman arvioimiseksi, standardit ja edellytykset todisteille, standardit kompensaaion määrittämiseksi sekä säännöt vaateiden käsittelyn prioriteettijärjestyksestä. Neuvotteluissa ei vielä ole päästy yhteisymmärrykseen siitä, nimittäisikö osapuolikokous vai hallintoneuvosto komissaarit, mutta yhteisymmärrykseen on päästy siitä, että hallintoneuvoston tehtävänä olisi muodostaa komissaaripaneelit. Lisäksi neuvotteluissa ei vielä ole päästy yhteisymmärrykseen siitä, olisiko hallintoneuvostolla valta päättää vaateista komissaaripaneelien suositusten perusteella, vai annetaanko tämä valta erilliselle komissaareista koostuvalle hallitukselle.

Hallintoneuvoston alla olisi komissaareista koostuvat komissaaripaneelit, jotka koostuisivat kukin kolmesta komissaarista. Komissaarit valittaisiin inklusiivisesti, ottaen huomioon itsenäisyyden, puolueettomuuden, integriteetin, korkean moraalin, kokemuksen ja ammatillisen monialaisen kokemuksen tarpeet sekä maantieteellinen edustettavuus ja sukupuolten tasa-arvo. Komissaarien tulisi olla kansainvälisen oikeuden, riitojen ratkaisun, talouskysymysten, kirjanpidon, vakuutusalan tai korvausarvioinnin asiantuntijoita. Osapuolivaltiot voisivat esittää komissaareja tai komissaarin tehtävään voisi hakea myös suoraan. Hallintoneuvosto päättäisi komissaarien työn ehdoista ja palkkioista.

Kolmiportaisen hallintorakenteen lisäksi vaadekomissiolla olisi pääsihteeri ja sihteeristö.

V osassa määrättäisiin siitä, kuinka komissaaripaneelit käsittelevät vaateita. Paneelit tutkisivat vaatteet, määrittäisivät, onko vaateilla perusteita, määrittäisivät kussakin tapauksessa maksettavan korvauksen määrän ja tekisivät suosituksia hallintoneuvostolle (tai em.

hallitukselle) asiasta päättämiseksi. Paneelit pyrkisivät tekemään päätöksensä konsensuksella. Ellei tämä olisi mahdollista, suosituspäätökset tehtäisiin paneelin enemmistöllä. Paneelien suositukset päätöksiksi tulisi perustella. Vaateita käsiteltäessä vaadekomissio, ml. sen hallintoneuvosto, paneelit ja sihteeristö, toimisi itsenäisyyden, puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja objektiivisuuden periaatteita kunnioittaen.

V osa sisältäisi myös yhden artiklan korvausten maksamisesta. Kyseisen artiklan muotoiluista ei vielä ole neuvotteluissa saavutettu yhteisymmärrystä.

VI osassa määrätään, että jos Venäjän Federaatio tulisi sopimuksen osapuoleksi, se kattaisi vaadekomission toiminnasta aiheutuvat kulut. Tähän saakka vaadekomission toiminta rahoitettaisiin osapuolten vuosittain määritettävillä rahoitusosuuksilla ja vapaaehtoisilla rahoitusosuuksilla. VI osassa määrättäisiin myös rahoitusosuustaulukoista, mutta valittavasta taulukosta ja mahdollisista muotoiluista valittavan taulukon rahoitusosuuksien kohtuullistamiseksi ei vielä ole päästy neuvotteluissa yhteisymmärrykseen.

VII osassa määrättäisiin siitä, kuinka vaadekomission perustamisen jälkeen Ukrainan vahinkorekisterin toiminnot, ml. vaateiden rekisteröinnin järjestäminen, siirretään osaksi vaadekomissiota siten, että toiminnoissa ei tule katkoa.

VII osassa eli loppumääräyksissä määrättäisiin, että mikä tahansa valtio tai alueellinen integraatiojärjestö voi tulla vaadekomission jäseneksi tulemalla kyseisen sopimuksen osapuoleksi. Venäjän valtion edellytyksistä tulla vaadekomission jäseneksi määrättäisiin erikseen.

Sopimus avattaisiin allekirjoitettavaksi mille tahansa sellaiselle valtiolle tai alueellisen yhdentymisen järjestölle, joka on osallistunut sopimuksen hyväksymistä koskevaan diplomaattikonferenssiin tai mille tahansa valtiolle, joka äänesti YK:n päätöslauselman A/RES/ES-11/5) puolesta. Sopimus tulisi voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun kolme kuukautta on kulunut siitä, kun sovittava määrä valtioita tai alueellisen yhdentymisen järjestöjä on ilmoittanut sitoutumisestaan sopimukseen. Sopimukseen voisi liittyä sen voimaantulon jälkeen osapuolikokouksen kutsusta, jos kyseessä olisi valtio, joka ei ole osallistunut em. diplomaattikonferenssiin tai joka ei ole äänestänyt em. päätöslauselman puolesta.

Loppumääräyksissä määrättäisiin myös, että mikä tahansa osapuoli voi esittää sopimukseen muutoksia. Muutosten hyväksyntä saatettaisiin osapuolikokoukselle, joka päättäisi niistä konsensuksella. Sopimuksen osapuolet sitoutuisivat muutoksiin kansallisten menettelyidensä mukaisesti. Sopimukseen ei voisi tehdä varauksia. Sopimuksesta voisi irtisanoutua, mutta irtisanoutumista koskevista määräyksistä ei ole vielä päästy yhteisymmärrykseen. Sopimusluonnoksen tämänhetkisen version mukaan sopimus olisi voimassa 10 vuotta, minkä jälkeen sopimus jatkuisi voimassa siihen saakka, että osapuolikokous päättää sopimuksen päättämisestä ja hajottaa vaadekomission.

4 Sopimuksen oikeusperusta

Sopimusta neuvotellaan unionin puolesta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklan mukaisessa menettelyssä. Menettelyllinen oikeusperusta sopimuksen allekirjoittamiseksi on SEUT 218 artiklan 5 kohta ja sopimuksen tekemiseksi SEUT 218 artiklan 6 kohta.

Neuvoston päätös sopimuksen allekirjoittamisesta ei edellytä Euroopan parlamentin kuulemistä tai hyväksyntää. Neuvoston päätös sopimuksen tekemisestä edellyttää kuitenkin parlamentin hyväksyntää SEUT 218 artiklan 6(a) kohdan mukaan. Parlamentille tiedotetaan asiasta menettelyn kaikissa vaiheissa SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Sopimuksen aineellinen oikeusperusta voidaan määritellä tarkasti vasta siinä vaiheessa, kun lopullinen sopimusteksti on valmis. Neuvotteluvaltuuksien myöntämistä koskevan neuvoston päätöksen aineellisena oikeusperustana käytettiin SEUT 212 artiklaa. SEUT 212 artiklan mukaan unioni tekee muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden kanssa taloudellista, teknistä ja rahoitusyhteistyötä, mukaan lukien apu erityisesti rahoituksen alalla. Unionin yhteistyötä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä voidaan sopia unionin ja asianomaisten kolmansien osapuolten välisin sopimuksin. Artiklan mukaan tämä ei kuitenkaan rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä kansainvälisiä sopimuksia. Jos aineellisena oikeusperustana käytetään SEUT 212 artiklaa, tekee neuvosto päätökset sopimuksen allekirjoittamisesta ja tekemisestä määräenemmistöllä SEUT 218 artiklan 8 kohdan mukaisesti.

5 Sopimuksen vaikutukset

Neuvoteltavan sopimuksen myötä perustettaisiin Ukrainan vaadekomissio, jolla edistettäisiin sitä, että Venäjän vastuu sen kansainvälisen oikeuden loukkauksista ja korvausvelvollisuus niistä aiheutuvista vahingoista toteutuu.

Vaadekomission perustamiseksi neuvoteltavalla sopimuksella olisi vaadekomission toiminnan rahoittamisesta syntyviä taloudellisia vaikutuksia sen osapuolille. Taloudellisten vaikutusten suuruutta on tässä vaiheessa vaikea arvioida.

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät 29.2.2024 asetuksen (EU) 2024/792, jolla perustettiin Ukrainan tukiväline ja joka mm. tarjoaa oikeudellisen perustan unionin rahoitusosuudelle Ukrainan vahinkorekisteriin. Asetus toimisi perustana myös unionin rahoitusosuudelle vaadekomissioon vuoteen 2027 saakka. Neuvoston 17.3.2025 tehdyn mandaattipäätöksen liitteenä olevassa taloudellisia vaikutuksia koskevassa selvityksessä on arvioitu, että budjettikohdasta 16 06 03 01 ("Unionin liittymistuki ja muut toimenpiteet") unionin vuosittainen rahoitusosuus olisi vuosina 2026 ja 2027 todennäköisesti n. 2-3 miljoonaa euroa ja se on katettavissa nykyisen monivuotisen rahoituskehiksen puitteissa.

Neuvottelujen sihteeristönä toimiva Ukrainan vahinkorekisteri on arvioinut vaadekomission kokonaisvuosibudjetiksi ensimmäisenä vuotena n. 7,7 miljoonaa euroa, toisena vuotena n. 14 miljoonaa euroa ja vaadekomission työn huippuvuosina (n. viides-kuudes vuosi komission perustamisen jälkeen) n. 28 miljoonaa euroa. Suomen kansallinen rahoitusosuus tulee riippumaan lopullisesta sopimustekstistä. Rahoitusosuuteen tulee vaikuttamaan etenkin muotoilut voimaantulon edellyttämästä määrästä valtioiden ratifiointeja ja se, kuinka monta valtiota sopimuksen osapuoliksi tulee. Lisäksi rahoitusosuuteen vaikuttaa neuvotteluissa valittu rahoitusosuustaulukko, ml. mahdollisesti sopimustekstissä määritettävät taulukon rahoitusosuuksien kohtuullistamiset. Jos vaadekomission osapuoliksi tulisi neuvotteluihin osallistuneita valtioita vastaava määrä ja käytettäisiin EN:n tai YK:n maksuosuustaulukkoa, vahinkorekisterin sihteeristön alustavien laskelmien perusteella voidaan arvioida, että vaadekomission alkuvuosina Suomen vuosittainen maksuosuus olisi n. 35 000e (EN:n taulukko) tai 37 000e (YK:n taulukko), ja vaadekomission työn huippuvuosina (n. viides-kuudes vuosi komission perustamisen jälkeen) n. 106 000e (EN:n taulukko) tai 142 000e (YK:n taulukko). Suomen vuosittainen maksuosuus on tarkoitus rahoittaa momentilta 24.90.66 Eräät

jäsenmaksut ja kansainväliset rahoitusosuudet nykykehysten puitteissa. Mahdollisista lisätarpeista päätetään osana valtion talousarviota tai julkisen talouden suunnitelmaa.

6 Sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimus tulisi valtioneuvoston alustavan arvion mukaan sisältämään sekä EU:n että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Näin ollen sopimuksesta tulisi sekasopimus, joka edellyttäisi jäsenvaltioiden allekirjoitusta ja kansallista hyväksyntää. Lopullinen arvio toimivallanjakautumisesta voidaan tehdä vasta, kun neuvottelut on saatettu päätökseen ja sopimusteksti on kokonaisuudessaan valmis.

Myös sopimuksen suhdetta Suomen lainsäädäntöön selvitetään tarkemmin myöhemmässä vaiheessa. Tässä vaiheessa voidaan jo kuitenkin arvioida, että sopimus tulisi todennäköisesti sisältämään lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, ja siten siihen sitoutumiseen vaadittaisiin eduskunnan suostumus. Esimerkiksi vaadekomission oikeushenkilöllisyyttä ja Suomessa lain tasolla säädettyjä erioikeuksia ja vapauksia koskevat sopimusmääräykset kuuluisivat lainsäädännön alaan.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Tämänhetkisen arvion mukaan sopimus ei tulisi sisältämään määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n nojalla Ahvenanmaan toimivaltaan.

Sopimuksen määräysten suhdetta Ahvenanmaan toimivaltaan tullaan kuitenkin arvioimaan tarkemmin sopimuksen lopullisen sisällön puitteissa.

8 Sopimuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Neuvoston päätöksen mukaisesti SEUT 218 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuna erityiskomiteana toimii neuvoston Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöä (Etyj) ja Euroopan neuvostoa käsittelevä työryhmä (COSCE).

Euroopan unionin osallistumista neuvotteluihin on käsitelty em. neuvoston työryhmässä, jolle komissio on raportoinut ja jota komissio on kuullut neuvottelujen edetessä.

Eduskunnan kanta tulisi valtioneuvoston tämänhetkisen arvion mukaan olla käytettävissä ennen seuraavaa neuvottelukierrosta 14-18.7.2025.

9 Sopimuksen kansallinen käsittely

Asiaa on valmisteltu ulkoministeriössä. U-kirjelmää on käsitelty ulkosuhdejaoston kirjallisessa menettelyssä 5-9.6.2025.

Eduskunnalle annettiin selvitys ehdotuksesta neuvottelumandaatiksi 3.3.2025 päivättyllä E-kirjeellä nro E 5/2025 vp. Ulkoasiainvaliokunta järjesti asiassa asiantuntijakuulemisen ja merkitsi asian tiedoksi, minkä jälkeen suuri valiokunta merkitsi selvityksen saaduksi.

10 Sopimuksen allekirjoittaminen, väliaikainen soveltaminen ja voimaantulo

Neuvottelujen ollessa kesken allekirjoittamisen ajankohdasta ei ole vielä tietoa. Sopimusluonnokseen ei sisälly määräystä väliaikaisesta soveltamisesta.

Sopimuksen voimaantulomääräyksestä ei ole vielä päästy lopulliseen yhteisymmärrykseen. Sopimusluonnoksen mukaan sopimus tulisi voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun kolme kuukautta on kulunut siitä, kun sovittava määrä valtioita tai alueellisen yhdentymisen järjestöjä on ilmoittanut sitoutumisestaan.

11 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto edellyttää, että Venäjän vastuu kansainvälisen oikeuden loukkauksista ja korvausvelvollisuus niistä aiheutuvista vahingoista toteutuu. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että perustetaan uutena kansainvälisenä välineenä Ukrainan vaadekomissio, joka päättää Venäjän hyökkäyssodasta johtuvien vahinkojen korvausvaateista.

Valtioneuvosto tukee vaadekomission perustamista Euroopan neuvoston yhteyteen ns. EN:n avoimella sopimuksella. Valtioneuvosto huomioi, että EN on poliittisella ja teknisellä tasolla ilmaissut valmiutensa tarjota raamit perustettavalle vaadekomissiolle. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sopimusteksti sisältää sellaiset muotoilut, jotka mahdollistavat EN:n ulkopuolisten valtioiden liittymisen sopimukseen.

Valtioneuvosto katsoo, että sopimuksen ensisijaisena tavoitteena on määrittää selkeästi vaadekomission mandaatti ja luoda vaadekomissiolle tehokkaat rakenteet. Valtioneuvosto kannattaa hallintorakennemallia, jossa osapuolivaltioiden edustajista koostuva hallintoneuvosto tekee lopulliset päätökset vaateista ja korvaussummista ja jossa asiantuntijakomissaareista koostuvat paneelit valmistelevat suositukset päätöksiksi. Valtioneuvosto katsoo, että kyseisessä mallissa on sopiva tasapaino osapuolivaltioiden ja asiantuntijoiden roolien välillä. Valtioneuvostolla on kuitenkin valmius tarkastella myös muita vaihtoehtoja, jos niitä tarvitaan kompromissin saavuttamiseksi eri mallien välillä.

Valtioneuvosto pitää myös tärkeänä, että sopimustekstissä määritetään selkeästi osapuolivaltioiden oikeudet, velvollisuudet ja liittymisehdot, ml. se, miten osapuolivaltioiden vuosittaiset rahoitusosuudet määrittyvät. Valtioneuvosto korostaa, että Venäjän mahdollisen liittymisen edellytykset on määritettävä tarkasti.